

ROLRECHT: VAN REGIONAAL NAAR LANDELIJK EN WEER TERUG?

Marc Ynzonides

Inleiding

Het is een constatering die niet nieuw is. De gemiddelde burgerlijk-procesrechtjurist interesseert zich niet altijd voor het materiële recht en de gemiddelde burgerlijk-rechtjurist interesseert zich soms nog minder voor het procesrecht. En dat terwijl burgerlijk procesrecht in de praktijk niet zonder het materiële recht kan en andersom. Natuurlijk zijn er – gelukkig – veel uitzonderingen op deze spreekwoordelijke regel. Rob Meijer is zo'n uitzondering. Hij geeft blijk van net zoveel passie voor het materiële recht als voor het procesrecht. Voor elk onderwerp kun je hem (bij wijze van spreken) 's nachts wakker maken om gezamenlijk een boom op te zetten. Zijn werkzame leven – als advocaat, arbiter en als schrijver van vele artikelen – (dat al die jaren ook nog eens gepaard gaat met een tomeloze energie)¹ getuigt eveneens van die brede interesse. Dat alles maakt dat Rob Meijer een voorbeeld is voor alle jonge(re) juristen. Dat maakt op zijn beurt dat ik graag voldoe aan het verzoek van de redactie om een bijdrage voor deze bundel te verzorgen.

Als onderwerp voor deze bundel kies ik voor een (simpel, maar voor de rechtspraak niet onbelangrijk, want het is stevast de kiem van veel ergernissen) onderwerp op het terrein van het burgerlijk procesrecht. Het betreft een onderwerp waar de rechtsontwikkeling in mijn ogen onverwacht weer de verkeerde kant op gaat. In deze bijdrage doe ik een aanzet om het tij te doen keren. Uiteraard in de hoop dat ik nadien een keer met Rob in discussie kan treden om te horen hoe hij erover denkt.

1 Die tomeloze energie gaat – zo zal iedereen beamen die Rob goed kent – soms wel ten koste van de planning. Rob heeft het oprekken van termijnen en planningen welhaast tot kunst weten te verheffen. Het eindresultaat maakt alles gelukkig altijd weer goed.

Het fenomeen rolrecht

Ons burgerlijk procesrecht in algemene zin is van oudsher neergelegd in (met name) ons Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv). Dat wetboek is – in Nederland: uit de aard der zaak – beperkt tot de hoofdregels van ons burgerlijk procesrecht. Anders gezegd, uiteraard is niet alles tot in detail geregeld. De rest wordt overgelaten aan de rechtspraktijk.

Het voorgaande geldt ook voor de wijze waarop een dagvaardingsprocedure bij respectievelijk rechtbank, hof en Hoge Raad verloopt. De procedure in al die drie instanties verloopt traditioneel via de rol. Alle regels die betrekking hebben op het procederen via de rol worden doorgaans samengevat onder de noemer rolrecht. De grote lijnen daarvan zijn te vinden in Rv, de rest wordt overgelaten aan de rechtspraktijk. Dat heeft er in de loop der tijd toe geleid dat gerechten op dat punt beleid zijn gaan vormen. In plaats van elk onderwerp elke keer weer opnieuw te overdenken en beslissen, met als gevolg dat beslissingen gemakkelijk uiteen kunnen lopen, is het immers praktischer om beleid te vormen op basis waarvan dat soort beslissingen min of meer automatisch kan worden genomen. Is dat beleid eenmaal voldoende uitgekristalliseerd, dan wordt het op schrift gesteld in de vorm van zogeheten rolreglementen (ook wel genoemd: procesreglementen). Die rolreglementen worden vervolgens bekendgemaakt, zodat de overige belanghebbenden bij de rol (procespartijen en hun rechtsbijstandverleners, met name advocaten en deurwaarders) daar ook kennis van kunnen nemen en hun gedrag daarop kunnen afstemmen. Is een rolreglement op behoorlijke wijze bekendgemaakt en is het afkomstig van een orgaan dat daartoe de bevoegdheid heeft, dan kwalificeert het als recht in de zin van artikel 79 Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO). Voordeel daarvan is dat dergelijke rolreglementen binnen het toetsingsbereik van de Hoge Raad komen te vallen.

Gerechten hebben van oudsher een grote vrijheid bij de inrichting van hun rolreglementen. Er gelden grofweg slechts twee beperkingen. De eerste is dat de inhoud van rolreglementen niet in strijd mag komen met (het hiërarchisch hoger in rang staande) Rv.² In geval van dergelijke strijd moet het rolreglement vanzelfsprekend wijken. De tweede beperking is dat de inhoud van rolreglementen geen afbreuk mag doen aan wat ik nu maar noem algemene eisen van een behoorlijke procesvoering.³ Anders gezegd, als rolreglementen eisen stellen die eigenlijk geen redelijk doel dienen, dan wel sancties bevatten die niet in een redelijke verhouding staan tot

2 Zie bijv. HR 22 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY4124 (en met name de conclusie A-G, par. 3.15-3.17).

3 Zie bijv. HR 16 november 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD3978 en HR 7 december 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB9613.

de ernst van het gewraakte gedrag, dan mag verwacht worden dat zo'n regeling de toets der kritiek in cassatie niet zal doorstaan.

Van regionaal naar landelijk rolrecht

Langs de lijnen zoals hiervoor geschetst, is in de loop der tijd rolrecht ontstaan. Aangezien in beginsel elk gerecht zorg droeg voor zijn eigen regeling, was sprake van regionaal rolrecht. In de hoogtijdagen (eind jaren negentig van de vorige eeuw) had elk gerecht zijn eigen rolreglement, met als gevolg dat altijd rekening moest worden gehouden met regionale verschillen. Die reglementen betroffen aanvankelijk alleen de reguliere dagvaardingsprocedure. Later kwamen daar nog regelingen bij voor het zogeheten procederen onder versneld regime.⁴

Twee min of meer parallelle ontwikkelingen in de loop van de jaren negentig van de vorige eeuw gaven vervolgens de aanzet tot het afstappen van het regionale karakter van rolrecht.

Ten eerste ontstond geleidelijk aan het inzicht binnen de rechterlijke macht dat al die regionale verschillen eigenlijk onnodig en misschien ook wel ongewenst waren. Dat inzicht werd deels ook gevoed vanuit de advocatuur, aangezien ook bij advocaten meer en meer het besef ontstond dat die regionale verschillen toch wel erg onhandig waren.

Ten tweede leefde bij het ministerie van Justitie – vanuit de invalshoek van een daarmee te bereiken vereenvoudiging en kostenbesparing – de wens om eindelijk afscheid te nemen van de procureur. Van oudsher mochten advocaten door het gehele land procederen, maar rolverrichtingen waren voorbehouden aan de procureur in het desbetreffende arrondissement of ressort.⁵ Die procureur maakte in zekere zin ook het fenomeen regionaal rolrecht acceptabel. De procureur werd immers geacht precies op de hoogte te zijn van de regelingen en gebruiken in zijn arrondissement/ressort. Daarvan uitgaande kon hij de achterliggende advocaat, die de zaak inhoudelijk behandelde en rolinstructies aan zijn procureur moest geven, behoeden voor het maken van fouten. Afschaffing van de procureur zou betekenen dat elke advocaat landelijk de bevoegdheid zou krijgen om zelf rolverrichtingen te doen. Voor het ministerie was daarmee aanstonds duidelijk dat de regionale verschillen zouden moeten verdwijnen. Handhaving daarvan zou immers ertoe leiden dat de procureur *de facto* zou blijven bestaan.

4 Het merendeel van deze reglementen (naar de stand van dat moment) is, tezamen met een uitvoerige beschrijving van al hetgeen te rangschikken valt onder de noemer rolrecht, te vinden in A.I.M. van Mierlo, *Rolrecht in Nederland*, Arnhem: Gouda Quint 1998. In de loop der tijd kwamen er overigens ook reglementen voor het procederen in kort geding en het procederen in verzoekschriftprocedures in allerlei zaken van familierecht.

5 Ik laat het procederen in cassatie hier terzijde, aangezien de ontwikkeling daar een andere is geweest, die er voor het onderwerp van dit artikel verder niet toe doet.

Met deze twee ontwikkelingen was de aanzet tot het afstappen van het regionale karakter van rolrecht gegeven. De daadwerkelijke afschaffing van dat regionale karakter heeft vervolgens langs twee wegen haar beslag gekregen.

De eerste weg is dat de rechterlijke macht⁶ is gaan werken aan de vorming van landelijk geldende rolreglementen. Dat zal vast – hier wreekt zich dat ik als advocaat uiteraard slechts een buitenstaander ben – de nodige voeten in de aarde hebben gehad, maar verwacht mag worden dat het voor elke betrokkene van meet af aan duidelijk moet zijn geweest dat het goed mogelijk is om te komen tot landelijk geldende rolreglementen. Kortom, die landelijk geldende rolreglementen zijn er in de aanloop naar 1 januari 2002 ook gekomen en tot vandaag de dag hebben die hun gelding behouden.

De tweede weg is dat de wetgever bij wege van stok achter de deur per 1 januari 2002 artikel 35 Rv in het leven heeft geroepen. Aangezien dat artikel in het navolgende nog een prominente rol gaat spelen, citeer ik hier de inhoud daarvan:

‘Artikel 35 Rv

1. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld met betrekking tot door de rechter te stellen termijnen voor het verrichten van proceshandelingen en kunnen beperkingen worden gesteld aan de mogelijkheid om daarvoor uitstel te verkrijgen.
2. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen ook andere nadere regels worden gesteld betreffende het verloop van de procedure, alsmede nadere regels ter bevordering van de eenheid van de wijze van rechtspleging bij de verschillende gerechten.’

De toelichting op deze bepaling is summier, maar desondanks veelzeggend.⁷ De wetgever benadrukt om te beginnen dat het tot stand brengen van een uniform landelijk rolreglement in de eerste plaats een verantwoordelijkheid is voor de rechterlijke macht zelf. De regeling van thans artikel 35 Rv brengt echter tot uitdrukking dat ook de (materiële) wetgever uiteindelijk verantwoordelijkheid draagt voor uniformering en bewaking van de termijnen in een civiele procedure. Van die nieuwe

6 Wetende van de hierna in de hoofdtekst te noemen tweede weg. Die tweede weg noodzaakte de rechterlijke macht immers om zelf met een oplossing te komen, aangezien bij gebreke daarvan de wetgever zou moeten ingrijpen.

7 Zie wetsvoorstel 26 855. Het aanvankelijk voorgestelde art. 2.4.12 is nadien omgenummerd tot art. 1.3.16. De reden daartoe was om het artikel een bredere toepassing te geven dan een die beperkt is tot de dagvaardingsprocedure in eerste aanleg. Art. 1.3.16 is uiteindelijk het huidige art. 35 Rv geworden. De wetsgeschiedenis is (deels) ook te vinden in A.I.M. van Mierlo & F.M. Bart, *Parlementaire geschiedenis: burgerlijk procesrecht*, Deventer: Kluwer 2002, p. 188.

bevoegdheid zal echter pas gebruik worden gemaakt als blijkt dat op andere wijze uniforme regels niet binnen redelijke termijn tot stand komen. Een en ander geldt ook voor andere (nadere) regels betreffende het verloop van het geding, alsmede regels ter bevordering van de landelijke eenheid van de wijze van rechtspleging.⁸ Het eind van het liedje is bekend. Aangezien de rechterlijke macht zelf tijdig voorzag in landelijk geldende rolreglementen, behoefde de wetgever van de bevoegdheid van artikel 35 Rv geen gebruik te maken. Sinds uiterlijk 1 januari 2002 leeft de rechtspraak dus met de werking van landelijk geldende rolreglementen, die het advocaten (en andere rechtshulpverleners in kantonzaken) mogelijk maakt om overal in Nederland op gelijke voet te procederen.

Intermezzo

De afgelopen paar jaren laten vreemd genoeg een tendens zien om weer terug te keren naar regionale verschillen. Alvorens die verschillen te benoemen en aansluitend te bekritisieren, zeg ik eerst iets over de mogelijke aanleiding voor die tendens. Die aanleiding zit hem in mijn ogen in twee elementen.

Het eerste – in mijn ogen overheersende – element betreft de continue hang naar versnelling van procedures. Hoewel Nederland in internationaal verband in dit opzicht bepaald goed staat aangeschreven, leeft in Nederland toch van oudsher de gedachte dat procedures te lang duren en (mede doch niet enkel als gevolg daarvan) de daaraan verbonden kosten te hoog zijn. De kostenkant laat ik binnen het bestek van dit artikel verder buiten beschouwing.⁹ De duur van de procedure lijkt in Nederland welhaast een permanente bron van zorg.¹⁰ Vroeger duurden alle procedures inderdaad ook lang en vaak zelfs te lang. Na dagvaarding kwamen immers achtereenvolgens nog de eis, het antwoord, de repliek, de dupliek, eventueel pleidooi en dan pas vonnis, welk vonnis dan ook nog eens een tussenvonnis kan zijn als opmaat naar bewijslevering en/of een nadere conclusie- en/of aktewisseling. Dat alles ging dan gepaard met ruime mogelijkheden om uitstel te verkrijgen. Voor sommige zaken is dat ook allemaal nodig, maar voor heel veel zaken niet. Vandaar ook dat midden jaren negentig van de vorige eeuw het zogeheten versneld regime is geïntroduceerd. Dit model ging uit van kortere, strakker te handhaven termijnen en na dagvaarding enkel nog een conclusie van antwoord, een comparitie na antwoord

8 *Kamerstukken II 1999/2000*, 26 855, nr. 3, p. 114.

9 Die kostenkant zou immers vragen om een heel andere invalshoek van deze bijdrage. Ik volsta hier met de opmerking dat de ontwikkeling van de griffierechten duidelijk maakt dat de begrotingskant dan toch weer belangrijker voor de wetgever is dan de wens om de kosten van procederen enigszins beperkt te houden.

10 Overschrijding van de redelijke termijn als bedoeld in art. 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is in Nederland voor civiele zaken niet of nauwelijks aan de orde, zodat ik die problematiek laat voor wat die is.

en dan vonnis. Het is dit model dat de wetgever in 2002 tot standaardmodel heeft verheven. Weliswaar bestaat bij wege van uitzondering nog wel de mogelijkheid van conclusies van repliek en dupliek en pleidooi, maar als daar geen aanleiding toe bestaat – en de ervaring leert dat de rechterlijke macht bepaald niet snel aanleiding voor uitzondering ziet – dan verloopt de procedure gewoon volgens dit model.

Overziet men laatstgenoemd model, dan zou toch de conclusie moeten zijn dat sneller dan dit niet mogelijk is. Minimaal vereist is immers dat de eiser zijn verhaal kan houden, dat gedaagde de mogelijkheid heeft verweer te voeren en dat een mondelinge behandeling plaatsvindt, waarbij partijen desgewenst of desgevraagd bepaalde punten nog nader kunnen toelichten, de rechter vragen kan stellen en waar nodig overleg kan worden gevoerd over het verdere vervolg. Waar zit hem vandaag de dag dan nog de vertraging in? Die zit hem in (1) afwijkingen van het basismodel als gevolg waarvan er toch nadere proceshandelingen worden verricht, (2) ruimere mogelijkheden om uitstel te verkrijgen en – *last but certainly not least* – (3) de termijn waarop vonnis wordt gewezen. Dat zijn dus ofwel elementen waaraan blijkbaar behoefte bestaat, welke behoefte door de rechter wordt gehonoreerd (partijen die nader uitstel willen dan wel behoefte hebben aan nadere proceshandelingen), zo niet van die rechter afkomstig is (de behoefte aan bijvoorbeeld bewijslevering dan wel andere nadere proceshandelingen en de behoefte aan langere termijnen voor het doen van uitspraak). Ofwel zijn het elementen die zich laten oplossen met de huidige landelijke rolreglementen en het bepaalde in artikel 20 Rv (de rechter waakt tegen onredelijke vertraging en treft zo nodig maatregelen om die te voorkomen).¹¹ Tegen deze achtergrond begrijp ik die eeuwige hang naar versnelling eerlijk gezegd niet. Van termijnen van meerdere weken hier en daar een week afsnoepen, zie ik het nut niet in, al is het maar omdat versnelling in het ene soort zaken vaak ertoe leidt dat andere zaken weer langer gaan duren.

Het tweede – mogelijk ondergeschikte – element betreft – ik begeef mij op glas ijs – een sterke neiging tot vernieuwing. Dat is in zekere zin eigen aan onze maatschappij. Blijkbaar moet alles altijd weer anders en beter. Zo lijkt het soms ook met de rolreglementen. In plaats van tevreden te zijn met wat er is en de mogelijkheden daarvan ten volle te benutten, zijn er altijd weer rechters bezig met hoe het toch weer anders en beter kan. Dat zullen dan, naar ik aanneem, doorgaans rechters zijn met managementtaken. Mij bekruipt – ik schreef dat al eens eerder – wel eens het gevoel dat alle tijd die met het uitdenken, uitwerken en uitrollen van dit soort vernieuwingen gepaard gaat, toch eigenlijk beter besteed zou kunnen worden aan

11 Zo heeft de Rolrechtersvergadering bij brief van 19 juli 2013 aan de Nederlandse Orde van Advocaten bekendgemaakt dat de termijnen in het landelijk rolreglement vanaf 1 oktober 2013 weer strikt zullen worden gehanteerd. Men constateerde immers verschillen in toepassing op regionaal niveau die leiden tot rechtsonzekerheid.

het wegwerken van zaken, het terugbrengen van achterstanden en het waar mogelijk inkorten van termijnen waarop uitspraken worden gedaan. Zijn al die doelen bereikt en is er dan nog tijd over, dan is er weer ruimte om na te denken over *nice to have* vernieuwingen.

Wat hier ook van zij, geconstateerd moet worden dat er blijkbaar aanleiding was voor een tendens om weer terug te keren naar regionale verschillen. Dat brengt ons bij die regionale verschillen.

Van landelijk weer terug naar regionaal rolrecht

De afgelopen jaren zijn vanuit de rechterlijke macht diverse initiatieven ontplooid om te komen tot nieuwe rolreglementen.

Om te beginnen is er het project Civiele Procesinnovatie, waaraan meedoen de rechtbanken Arnhem en Den Haag en de gerechtshoven Den Bosch en Amsterdam.¹² Dat project heeft geleid tot per gerecht aangepaste rolreglementen, die bij wege van pilot worden toegepast. Termijnen zijn verkort en er wordt scherper op toegezien dat deadlines worden gehaald. Uitstel wordt alleen verleend in noodgevallen. Resultaat daarvan is, aldus een persbericht op www.rechtspraak.nl van 31 januari 2013, dat de doorlooptijden zijn verbeterd.

Bij de Rechtbank Den Haag is men op 1 mei 2012 gestart met de pilot.¹³ De pilot geldt alleen voor geselecteerde zaken. Partijen ontvangen een instructiebrief indien hun zaak is geselecteerd. Doel is dat in alle geselecteerde zaken op tegenspraak in beginsel binnen zestien weken vonnis wordt gewezen. De voorgestelde werkwijze beoogt een gemiddelde tijdswinst van acht weken per zaak te halen. Uitstel op grond van eenstemmig verzoek is niet meer mogelijk. De datum voor de comparitie na antwoord wordt al direct na het aanbrenge van de zaak bepaald. Uitstel is slechts beperkt mogelijk. Voor de niet-geselecteerde zaken blijft gewoon het landelijk rolreglement gelden.

De Rechtbank Arnhem (inmiddels Gelderland) is op 1 november 2012 begonnen met haar pilot.¹⁴ Dit reglement geldt voor alle zaken, inclusief de op dat moment al lopende, en treedt dus in de plaats van het landelijk rolreglement. Extra is dat in

12 Waarover ook D. Nobel & H.J. Vetter, 'Geef het Project Civiele Procesinnovatie het voordeel van de twijfel', *NJB* 2013/8.

13 www.rechtspraak.nl/Organisatie/Rechtbanken/Den-Haag/RegelsEnProcedures/Pages/Projectcivieleprocesinnovatie.aspx.

14 www.rechtspraak.nl/Organisatie/Rechtbanken/Gelderland/RegelsEnProcedures/Documents/Procesreglement-civiele-dagvaardingszaken,-aangescherpt-2012.pdf.

Gelderland ook beperkingen worden gesteld aan de omvang van processtukken.¹⁵ Voor bepaalde handelingen kan zelfs in het geheel geen uitstel meer worden verkregen.

De gerechtshoven Amsterdam en Den Bosch zijn per 1 januari 2013 met aangescherpte rolreglementen gaan proefdraaien.¹⁶ Belangrijkste verschillen met het landelijk rolreglement zijn kortere termijnen en minder mogelijkheden voor uitstel, ambtshalve handhaving van alle termijnen, minder mogelijkheden voor het nemen van aktes, overlegging van het procesdossier direct bij het aanbrengen van de zaak, en dagbepaling voor de mondelinge behandeling of het raadkameren ook direct bij het aanbrengen van de zaak. In Amsterdam geldt bovendien dat als ontvankelijkheidsvragen rijzen, partijen korte termijnen krijgen om zich daarover uit te laten. Het nieuwe reglement geldt in Amsterdam alleen voor zaken die vanaf 1 januari 2013 zijn aangebracht. In Den Bosch geldt het reglement voor alle zaken, dus ook de lopende. Den Bosch geeft ook aan welke specifieke H-formulieren (ter verkrijging van uitstel) niet meer kunnen worden gebruikt.

Ten slotte is er dan nog het initiatief van het Hof Den Haag onder de noemer Second Opinion Reglement.¹⁷ Dit reglement geldt met ingang van 1 mei 2013 voor een proefperiode van één jaar. Het reglement biedt de mogelijkheid om in hoger beroep een herbeoordeling te krijgen op basis van de stukken in eerste aanleg. Voordelen daarvan zijn minder proceskosten en een snelle herbeoordeling. De procedure is alleen mogelijk wanneer beide partijen daarvoor kiezen. Er worden in dat geval in hoger beroep geen stukken gewisseld, zodat er geen mogelijkheid is om nieuwe feiten aan te dragen, bewijs bij te brengen of nieuwe producties in het geding te brengen. In de appeldagvaarding kan worden volstaan met de algemene grief dat de rechter in eerste aanleg ten onrechte niet heeft beslist overeenkomstig hetgeen appelland in eerste aanleg heeft gevorderd of geconcludeerd, zonder dat een toelichting op die algemene grief wordt vereist. Hetzelfde geldt indien geïntimeerde van zijn kant incidenteel appel wil instellen. De toekomst zal leren of deze regels te

15 Waarvan het overigens maar zeer de vraag is of die eis, in het licht van ons Rv, de toets der kritiek kan doorstaan. Zie over deze eis en over meer in het algemeen het project Civiele Procesinnovatie ook G.H.G.M. van Berkel, G.C. van Daal & A. Das Gupta, 'Luie rechters draaien het recht door de gehaktmolen', *NJB* 2012/2363, W.J.J. Los, Reactie op 'Luie rechters draaien het recht door de gehaktmolen', *NJB* 2013/5, J.H.M. van Swaaij, 'Maak gehakt van beperkingen aan omvang processtukken', *NJB* 2013/6 en G.C. van Daal, G.H.G.M. van Berkel & A. Das Gupta, 'Naschrift', *NJB* 2013/7.

16 Zie voor het Gerechtshof Amsterdam: www.rechtspraak.nl/Organisatie/Gerechtshoven/Amsterdam/RegelsEnProcedures/Documents/Aangepast%20landelijk%20procesreglement%20pilot%20hof%20Amsterdam.pdf. Zie voor het Gerechtshof Den Bosch: www.rechtspraak.nl/Organisatie/Gerechtshoven/s-Hertogenbosch/RegelsEnProcedures/Documents/Rolreglement-pilot-eindversie-12-12.pdf.

17 www.rechtspraak.nl/Organisatie/Gerechtshoven/Den-Haag/Nieuws/Documents/Reglement%20second%20opinion.pdf.

verenigen zijn met de jurisprudentie van de Hoge Raad inzake het grievensstelsel en de devolutieve werking van het hoger beroep. Die vraag is minst genomen boeiend, maar gaat het bestek van deze bijdrage te buiten.

Tot zover de regionale initiatieven voor zover die mij bekend zijn. Overziet men het voorgaande, dan moet de eenvoudige constatering zijn dat naast de landelijke rolreglementen nu ook weer diverse regionale rolreglementen gelden. Die regionale rolreglementen wijken telkens onderling af. Deels komen zij volledig in de plaats van de landelijke rolreglementen, deels gelden zij alleen voor geselecteerde zaken. Kortom, wij zijn op het punt van het rolrecht weer terug bij af.

Een ongewenste en ontoelaatbare ontwikkeling

In het voorgaande ligt al genoegzaam besloten dat ik – alle goede bedoelingen van de opstellers van de diverse regionale initiatieven ten spijt – de ontwikkeling terug naar regionaal rolrecht als ongewenst bestempel. De afschaffing van de procureur en de daaraan voorafgaande komst van landelijk geldende rolreglementen hadden als doel het de advocaat mogelijk en makkelijk te maken om overal in Nederland zelf te kunnen procederen. Die landelijk procederende advocaat moet men niet weer opnieuw lastigvallen met regionale verschillen. Die verschillen leiden immers wederom tot rechtsongelijkheid (bij het ene gerecht gaat het weer anders dan bij het andere), rechtsonzekerheid (heb ik nu te maken met het landelijk rolreglement of het plaatselijk of met allebei?) en de noodzaak voor een advocaat om zich in al die verschillen te verdiepen. Doet hij dat niet of onvoldoende dan wel te laat, dan kan hij in allerhande valkuilen terechtkomen.¹⁸

Voorts zou ik de ontwikkeling terug naar regionaal rolrecht ook als ontoelaatbaar willen bestempelen. Het bepaalde in artikel 35 Rv (hiervoor geciteerd) en de daarbij behorende parlementaire geschiedenis maken immers duidelijk dat de wetgever landelijk geldende regelingen voor ogen heeft gehad, zowel op het punt van termijnen en uitstellen als op het punt van andere regels betreffende het verloop van de procedure. De thans weer gecreëerde regionale verschillen zijn hiermee overduidelijk in strijd. Daarmee komen die plaatselijke reglementen dus in strijd met het bepaalde in artikel 35 Rv en moeten die reglementen wijken.

Voorts wijs ik op het volgende. Voor de kwalificatie van recht in de zin van artikel 79 Wet RO is, zoals gezegd, niet alleen vereist dat het rolreglement op behoorlijke wijze bekend is gemaakt, maar ook dat het rolreglement is vastgesteld door een orgaan dat daartoe de bevoegdheid heeft. Welke organen daartoe wel of niet bevoegd zijn,

18 Het eerste bedrijfsongeval is al bekend en betreft een zaak waarin minder vaak uitstel kon worden verkregen dan volgens het landelijk rolreglement en de desbetreffende partij via de rol niet erop werd gewezen dat nader uitstel niet meer kon worden verkregen.

is niet geregeld en daarmee dus vaak onduidelijk. Verdedigd kan echter worden dat de wetgever met artikel 35 Rv heeft beoogd de bevoegdheid tot het maken van rolreglementen over te hevelen van het niveau van individuele gerechten naar het landelijke niveau. Dat brengt dan mee dat individuele gerechten niet meer bevoegd zijn tot het vaststellen van dit soort rolreglementen. Consequentie daarvan is dan dat dergelijke plaatselijke rolreglementen niet meer kwalificeren als recht in de zin van artikel 79 Wet RO, zodat gerechten verplicht zijn tot toepassing van de landelijke rolreglementen, die immers wel als zodanig kwalificeren.

De rechterlijke macht zal bij dit alles tegenwerpen dat het hier toch enkel om pilots gaat die nu eenmaal nodig zijn om te onderzoeken of wij landelijk de richting van die pilot op moeten. Dat moge zo zijn, maar dat laat de bezwaren tegen die regionale verschillen onverlet. Aan die bezwaren zou men hoogstens minder zwaar kunnen tillen als de reglementen zouden zijn geënt op louter vrijwillige deelname (gelijk het Hof Den Haag dat doet). Daarvoor heeft het merendeel van de betrokken gerechten echter niet gekozen.

Dat leidt tot de vraag hoe nu verder. Idealiter zouden de betrokken gerechten zich nog eens de vraag moeten stellen of zij met hun regionale initiatieven op de juiste weg zitten en dan tot de conclusie moeten komen dat dit niet het geval is, zodat de landelijke rolreglementen over de hele linie weer in ere moeten worden hersteld. Dat vergt echter een bijzondere inspanning en een hoog zelfkritisch vermogen. Mochten de gerechten daartoe niet bereid dan wel in staat zijn, dan is de alternatieve route dat hun reglementen (dan wel een van die reglementen bij wege van proefprocedure) ter toetsing aan de Hoge Raad worden voorgelegd. Nog weer een alternatieve route is dat de (materiële) wetgever gewoon alsnog gebruik maakt van de mogelijkheden zoals neergelegd in artikel 35 Rv.

Afronding

Ik kom tot een afronding. Welhaast geruisloos is de afgelopen jaren een tendens op gang gekomen om weer terug te keren naar regionale verschillen op het terrein van het rolrecht. Dat wekt minst genomen verbazing in het licht van de eind jaren negentig van de vorige eeuw bewust door wetgever en rechterlijke macht gemaakte keuze om te komen tot landelijke rolreglementen. Deze bijdrage strekt ertoe aan die ontwikkeling een halt toe te roepen en alle betrokkenen op te roepen weer terug te keren naar de situatie van louter landelijk geldende rolreglementen. Ik ben benieuwd of Rob Meijer mij op dit vlak steunt.